

За порогом осені

Михайло Слабошпицький

Якось уранці Сашко виглянув у вікно й побачив, що на дорозі вже не гурчать натужно вантажівки з буряками. Тільки коли-не-коли проторохкотить яка порожняком і лінкувато відбіжать до дворів обважнілі за літо кури, що шукають собі всяку поживу.

І городину всю вже позбирали. Тільки картоплиння та гарбузове гудиння полишилося маленькими острівцями серед незвично чорної землі. І сонечко стало ніби трохи лінкувате — і сходить пізніше, і гріє начеб неохоче: І дощі стали частіше перепадати.

— От і на зиму йдеться,— сказав батько матері.— Треба б навідатися до діда Степана. Збігло літо, а ми за роботою до нього ні разу й не вибралися. Добре, що сьогодні неділя.

— Тату, візьми мене з собою,— попрохав Сашко.

— А як же я без тебе? Візьму. Ти ж у нас завжди за першого помічника.

Сіли вони вдвох у машину і хутко помчали за село, за високу гору серед спорожнілих, занімілих піль. Там, біля тихої річки із задумливими вербами, притулився до лісу колгоспний сад.

Спинилися біля дерев'яних воріт, батько посигналив, а Сашко виліз із кабіни й вистрибом помчав до воріт. Він скучив за дідом і радів, що його побачить.

Назустріч йому з-під багряних яблуневих крон виступив дід Степан — високий, усміхнений, з білою, аж до грудей, бородою. І такий добрий, лагідний, такий спокійний, як оця річка біля саду.

— А підріс же ти, як з води,— мовив дід після привітань, скуйовдив Сашкового чуба й пригорнув онука: — Скоро, голубе, будеш зовсім козаком.

Підійшов батько, поцілувався з дідом і спитав:

— То чи добре яблука вродили?

— А вродили. І рясно, і великі, наче кавуни.

І вони втрьох пішли в сад.

У прохолодній тиші чутно, як шелестить під ногами жухла трава і гупають об землю яблука.

— Он антонівка яка налилася,— показує дід на крислате дерево. На ньому поміж листя, гнучи долу гілля, висять великі жовті яблука.

Сашко зірвав одне й підніс його проти сонця.

Запахує яблуко просвічувалося. Видно було навіть зернятка всередині і тінь його пальців з другого боку.

— Вже час їх і зривати,— сказав дід,— бо скоро вдарять морози, а там не зоглядишся, як і сніг випаде.

І Сашкові уявилося, як тихо висівається на зчорнілі, присмирнілі поля і дерева перший сніг, як густа біла пороша вкриває все навкруг і сад засинає на зиму, немов

ведмідь. А поміж дерев скрадаються, сторожко пантруючи на всі боки, довговухі зайці, яких привела сюди з лісу цікавість. Може, й лисиця протягне тут по глибокому снігу свій пухнастий хвіст.

— Дивися, онуче, яка щедра наша земля,— відриває його від уявленої картини дід Степан.— Усе, що хочеш, чого душа забажає, на ній родить. Щасливі ми, бо живемо на такій землі.

А й справді, думає Сашко, щедра земля! Як його мама. І нікого не обійде тією щедрістю. Він примружив очі й спробував уявити все, що родить земля: яблука, груші, картоплю, сливи, помідори, буряки, абрикоси, кавуни, смородину, полуниці... Хіба все одразу й згадаєш!

Коли виходили з саду, дід простягнув Сашкові кілька антонівок:

— Почастуєш своїх друзів. Ви ж прийдете на поміч, як збиратимем яблука?

— Ти ще й питаєш, діду! Прийдемо всією вулицею. Хто ж може відмовитися збирати яблука?!

Коли вони від'їжджали, біля воріт іще довго стояв дід Степан. Він думав про щось тільки йому відоме і тихо всміхався в розкошлану вітром білу бороду. А позаду діда врочистий сад наслуховував, як десь здалеку наближається до нього дощ. Тулилася до дерев уже притихла на зиму, ніби аж соннувата, річка. Вона, мабуть, теж думала про недалекі сніги й морози.

В кабіні пахли, мов подих осіннього саду, великі жовті антонівки. А зобабіч дороги бігли назустріч машині прив'ялі або присохлі трави.

Над полями подавали хрипкі голоси заклопотані галки.

І Сашкові подумалося: мабуть, усе на світі знає, що скоро прийде зима, що осінь кожного ранку вже виглядає її. Якогось дня вони, нарешті, зустрінуться там, у тихому саду біля річки й лісу. І зима подякує осені за її щедрі плоди. А потім аж до весни стерегтиме, щоб ніхто не сполохав сон стомленої землі...